ÇEVRE, İNSAN SAĞLIĞI, DOĞAL VE KÜLTÜREL DEĞERLERİN TAHRİBİ VE YAĞMASI YOLUNDA HUKUKUN ARAÇ OLARAK KULLANILMASI

İZMİR BAROSU YAYINLARI

ÇEVRE, İNSAN SAĞLIĞI, DOĞAL VE KÜLTÜREL DEĞERLERİN TAHRİBİ YOLUNDA HUKUKUN ARAÇ OLARAK KULLANILMASI

Hazırlayan
Av. Ömer ERLAT
İzmir Barosu
Kent ve Çevre Komisyonu Üyesi

ISBN: 978-605-5614-83-6
Birinci Basım, Haziran 2011, İzmir

İZMİR BAROSU YAYINLARI

Yönetim Yeri:
1456 Sokak No:14
35220 Alsancak / İZMİR
Tel: 0232 463 00 14
Faks: 0232 463 66 74

e-posta: yayin.kurul@gmail.com

web site: www.izmirbarosu.org.tr

Tasarım:
Semih Kuru

Basıma Hazırlık:
Egetan Bas. Yay. Tan. Ltd. Şti.
Tel: 0232 421 08 96
e-posta: egetan96@gmail.com

Baskı ve Cilt:
Dilan Matbaası-Gökhan Baki
1456 Sokak No: 23/A Alsancak/İzmir
Tel. ve Faks: 0232 421 86 33

SUNUŞ

5 Haziran Dünya Çevre Günü'nün 39. Yıldönümünde, geçen bunca süre içerisinde yaşadıklarımız ve tanığı olduğumuz ekolojik felaketler, **dünyamızın ve ülkemizin geleceği için iyimser olmamızı engelliyor.**

Doğanın yağmalanmasına karşı çıkan hukukçuların elindeki tek güç olan hukuki mevzuat; doğanın, kültürel varlıkların, çevre ve insan sağlığının korunması konusunda idarenin yargısal denetimi ile desteklenen güçlü hukuksal yapı, geçen bu süre içinde , doğanın ticari bir nesne haline gelmesinin yolunu açan politikalar ve bu politikaların yasama ve yürütme organındaki destekçileri sayesinde ciddi tahribata uğradı. **Çevre talanına hukuki zemin oluşturma saiki ile çevre mevzuatı değiştirildi. Hukuk ve adalet sistemi, çevrenin ve doğanın yağmalanması yolunda bir araç haline getirildi.**

Çevre,doğa,ekoloji, doğal ve kültürel değerlerin hukuk yolu ile nasıl tahrip edildiğini anlatan; İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu üyesi Av.Ömer ERLAT tarafından hazırlanan "Çevre, İnsan Sağlığı Doğal ve Kültürel Değerlerin Tahribi Yolunda Hukukun Araç Olarak Kullanılması" başlıklı çalışmayı tüm meslektaşlarımız ve kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Yaşamı, doğayı ve emeği savunmak için seslerimizi ve mücadelemizi birleştirmek dileğiyle.

Av.Sema PEKDAŞ
İzmir Barosu Başkanı

ÖNSÖZ

Çevre mücadelesi içindeki avukatlar, hukukçular ve aktivistler olarak biliyoruz ki, geride bıraktığımız 10-15 yıllık süreç içinde, doğanın ticari bir nesne haline gelmesinin yolunu açan politikalar sayesinde doğal hayat ciddi tahribata uğradı. Bu tahribata yasal kılıf yaratmak isteyenlerin ilk el attığı alan, çevre hukuku oldu. Çevre mevzuatında yapılan değişiklikler sonucunda, hukuk ve adalet sistemi, çevrenin ve doğanın tahribi ve yağmalanması yolunda bir araç haline getirildi.

İşte bu çalışmanın amacı, son 10-15 yıllık süreç içinde çevre koruma mevzuatında yapılan değişikliklerle, çevresel, doğal ve kültürel değerlerin tahrip ve yağma edilmesinin yolunun nasıl açıldığını gösterebilmek, çevre tahribatına ve yağmaya ilişkin ait büyük fotoğrafa mütevazı bir ışık tutabilmektedir.

GİRİŞ

1982 Anayasası ile bir yandan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı öngörülmüş, diğer yanda da; mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı kullanılamayacağı, kıyılardan yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceği, Devletin toprağın, kültür ve tabiat varlıklarının, ormanların, tarım arazileri ve meraların korunması ile yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Anayasanın kabulünden sonra Çevre Kanunu , Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Kıyı Kanunu, Boğaziçi Kanunu, Mera Kanunu gibi kanunlar ve başta ÇED Yönetmeliği olmak üzere gecikmeli de olsa çıkarılan yönetmeliklerle ülkemizde çevrenin korunması ve tahribinin önlenmesi konusunda ciddi hukuki düzenlemeler yapılmıştır. İç hukuktaki bu düzenlemeleri onaylanması uygun bulunan bir dizi uluslararası sözleşmeler izlemiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde; doğanın, kültürel varlıkların, çevre ve insan sağlığının korunması konusunda idarenin yargısal denetimi ile desteklenen güçlü bir hukuksal yapının mevcut olduğundan söz edilebilir.

2000'li yıllardan itibaren günümüze kadar olan süreçte de vahşi neo-liberal politikaları destekleyen mevzuat değişiklileri ve uygulamalar ile başta sanayi, madencilik, turizm sektörleri lehine olmak üzere çevrenin kontrolsüzce tahribini ve yağmalanmasını öngören hukuksal yapı oluşturulduğu görülmektedir. Bu süreç halen de devam etmektedir. Yapılan mevzuat değişiklikleri ile hukukun ve adalet sisteminin çevrenin ve doğanın yağmalanması yönünde bir araç olarak kullanılması sürecini her koruma sujesi için ayrı başlıklar halinde aşağıda ortaya koymaya çalıştım.

1) KIYILARLA İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasanın 43. Maddesinde; Kıyıların, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirlenerek kamu yararına göre kişilerin kıyılardan yararlanma koşullarının kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

4.4.1990 gün ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 6. Maddesi ile kıyılarda kazı yapılamayacağı, iskele, liman, rıhtım, fener, tersane gibi kıyının kamu yararına kullanımı ve korunması amacına yönelik yapılar dışında yapı yapılamayacağı öngörülmüştür.

Ancak;

- 3.7.2005 gün ve 5398 Sayılı Kanunla Kıyı Kanunu değiştirilerek turizm amaçlı tesis ve işletmelerin ve bunlara ilişkin destek birimleri ile sosyal alt yapı ve konaklama birimlerinin kıyılarda yapılabilmesi imkanı getirilmiştir.

- 31.07.2008 gün ve 5801 sayılı Kanunla Kıyı Kanunu değiştirilerek kıyılara spor tesisleri ile bunların konaklama tesislerinin kurulabileceği düzenlenmiştir.

- 10.06.2010 gün ve 5995 Sayılı Kanun değişikliği ile Kıyı Kanununa göre korunması gerekli alanlar maden arama ve işletme faaliyetlerine açılmıştır.

- 07.05.2008 gün ve 5761 sayılı Kanunla Turizmi Teşvik Kanunda yapılan değişiklik ve ilgili yönetmelikle (Kamu Taşınmazlarının Turizm yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik) Turizm Bölgesi ilan edilen kıyıların özel kişilere 75 yıla varan sürelerle tahsisi ile buralarda turizm amaçlı yapıların yapılabileceği düzenlenmiştir.

- 26.08.2010 tarihinde Sulak Alanların Korunması Yönetmeliğinde yapılan değişiklikle deniz kıyısı bölümlerinde kalan sulak alanlar için koruma bölgeleri belirlenmeyeceği düzenlenmiştir. (26.08.2010 gün ve RG.27684)

- 31.12.2004 gün ve 25687 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği ile deniz kıyılarında su ürünleri yetiştiriciliği için Bakanlık izni kaldırılmıştır

2) SU HAVZALARI - SULAK ALANLARLA İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Çevre Kanunun 8. ve 9. Maddeleri ile su havzalarının kirletilmesine ilişkin yasak ve önlemler öngörülmüş, Uluslararası Ramsar Sözleşmesi ile de sulak alanların korunması yükümlenilmiştir. Buna karşın;

- 31.12.2004 tarihli “Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği” ile önceki yönetmelikte yer alan su

havzalarının mutlak koruma alanları 300 metreden 100 metreye indirilmiş, su rezervuarları yakınlarında, orta ve uzun mesafeli havza koruma alanlarında madencilik faaliyetine izin verilmiş, uzun mesafeli koruma alanlarında su havzalarına denetimsiz atık su deşarjlarına imkan veren düzenlemeler yapılmış, su havzalarındaki yapılaşmalara örtülü imar affı getirilmiş, kısa mesafeli koruma havzalarına turizm tesisleri yapılabilmesine imkan sağlanmış, su havzalarında önceki yönetmelikle yasaklanmış yapılaşmaların önü açılmıştır.(31.12.2004 gün ve 25687 sayılı RG.)

- Danıştay 8. Dairesinin 26.12.2007 günlü kararı ile 31.12.2004 günlü "Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği" nin bazı hükümleri iptal edilmiş ise de daha sonra hazırlanan 13.02.2008 günlü Yönetmelik ile Mutlak Koruma alanlarının

genişliği tekrar 300 metreye çıkarılmış ancak bu kez kısa mesafeli koruma alanları genişliği 900 metreden 700 metreye indirilmiş, su havzalarında mevcut yapılara getirilen af hükümleri korunmuş, uzun mesafeli koruma alanlarına çöp depolama ve bertaraf tesisi yapılabileceği düzenlenmiş, atık su deşarjlarına bir yıllık ek sürelerle izin verilerek bir bakıma Yönetmelikle kirletme meşru hale getirilmiştir. (13.02.2008 gün ve 26786 sayılı RG.)

- 17.05.2005 tarihinde yenilenen ve 26.08.2010 tarihinde değişiklik yapılan "Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği" ile mevsimsel ve daimi akarsu kavramları tanımlanarak bu nitelikteki sulak alanların sulak alan koruma bölgesi olarak tesciline engel olunmuş, yapay sulak alanlar koruma bölgesi statüsü dışına alınmıştır. Önceki Yönetmelikte sulak alanlara atık su deşarjı kesin olarak yasaklanmışken 26.08.2010 tarihli Yönetmelik değişikliği ile su ürünleri ve su kirliliği kontrolü yönetmeliğine atıf yapılarak bu yönetmeliklerin imkan verdiği atık su deşarjlarının sulak alanlara da yapılmasının yolu açılmıştır. Önceki Yönetmelikte Tampon Bölge olarak tanımlanan koruma alanlarında endüstri bölgeleri ve tesisleri ile çöp depolama alanları kurulamayacağı belirlendiği halde 26.08.2010 günlü Yönetmelik değişikliği ile tampon bölge olarak tanımlanan bölgelerde Yönetmelik Ek-2 listesi ile sıralanan ham petrol ve madencilik, enerji, metal, inşaat ve kimya endüstri tesislerinin kurulabileceği, çöp ve atık depolama ve bertaraf tesislerinin yapılabileceği düzenlenmiştir. (17.05.2005 gün ve 25818 sayılı RG.)

- 10.06.2010 gün ve 5995/3 Sayılı Kanun'la Maden Kanunu'na eklenen fıkra ile içme ve kullanma suyu rezervuarlarında da maden arama ve işletme faaliyetine izin verilmiştir.

3) KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARI - MİLLİ PARKLAR - ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİ - YABAN HAYATI KORUMA BÖLGELERİYLE İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasanın 63. Maddesi ile Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamakla yükümlüdür. 2863 Sayılı Kanunla Bakanlık her kimin mülkiyetinde olursa olsun taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını koruma ve denetimini sağlamakla yükümlü kılınmıştır. 11.08.1983 tarihli Milli Parklar Kanunu ile de koruma alanlarının özellik ve karakterlerinin bozulmadan korunması ve geliştirilmesi yönünde düzenlemeler yapılmıştır.

Ancak;

- 14.07.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanunla Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kanunu değiştirilerek Koruma Kurulu Kararlarına karşı ilgili kamu kuruluşlarının Koruma Yüksek Kurulu'na itiraz hakkı getirilmiştir.

- 26.05.2004 tarih ve 5177 sayılı Kanunun ile Maden İşleri Genel Müdürü veya Yardımcısı Koruma Yüksek Kurulu üyesi yapılmıştır.

- 10.06.2010 tarih ve 5995 sayılı kanunla sit alanlarında, Özel çevre koruma bölgelerinde, milli parklarda, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarında maden arama ve işletme faaliyetine izin verilmiştir.

- 29/12/2010 tarih ve 6094 sayılı kanunla Milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ile tabiatı koruma alanları, yaban hayatı geliştirme sahalarında, özel çevre koruma bölgelerinde, doğal sit alanlarında Hidro Elektrik Enerji Santraları ile tüm yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulmasına izin verilmiştir.

- 24/7/2003 tarih ve 4957 sayılı kanununla Turizmi Teşvik Kanununa eklenen hükümlerle kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri dışında da Millî Parkların ve Özel Çevre Koruma Bölgelerinin turizm yatırımı için özel kişi ve kurumlara tahsisi düzenlenmiştir.

- 17.07.2008 gün ve 26939 sayılı RG. yayınlanan Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği ile 7/2/1993 tarihi öncesine ait projelere ÇED yönetmeliğinin uygulanmayacağı belirlenerek Ek-V Listede "Duyarlı Yöreler" olarak sıralanan Milli parklar, tabiat parkları, koruma alanları, özel çevre koruma alanları, yaban hayatı koruma alanları v.b. ÇED süreci dışında bırakılmıştır.

- 06.11.2010 gün ve 27751 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği ile sit alanları, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, orman alanları, mera alanları, sulak alanlarda madencilik arama ve işletme faaliyetlerinin usulleri düzenlenmiştir.

- 03.09.2009 gün ve 27338 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kamu Taşınmazlarının Yatırımlara Tahsisine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında olan alanların Bakanlıkça uygun görülmesi halinde yatırımlara tahsis edilebileceği düzenlenmiştir.

- 12.04.2006 günlü "2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 13. ve 14. Maddeleri gereğince yürütülen işlemlere ilişkin Yönerge ile Koruma altındaki kültür ve tabiat varlıklarının kullanılmak üzere intifa haklarının bırakılması için izin verme yükümlülüğü Kültür ve Turizm Bakanlığından alınarak Maliye bakanlığına devredilmiştir. Bu yönergenin Danıştay 6. Dairesinin 23.08.2006 gün ve 2006/4570 E.. sayılı kararı ile iptali sağlanmıştır.

- İptal kararı üzerine hazırlanan 18.09.2006 günlü Yönerge'de; doğal sit alanlarının kullanılmasına ilişkin başvuruların değerlendirilmesi kriterleri olarak belirtilen; Koruma Yüksek Kurulu İlke kararlarına, koruma bölge kurullarınca belirlenecek geçiş dönemi yapılanma koşullarına ve koruma amaçlı imar planları ile belirlenecek kullanma koşullarına uygunluk kriterleri

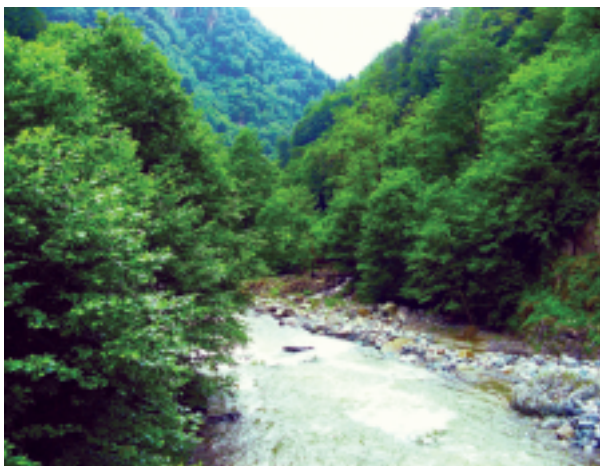

28.07.2010 günlü yeni bir Yönerge ile kaldırılmıştır. Böylece doğal sit alanlarının kullanılması için Bakanlıkça verilecek izinlerde koruma ve kullanma koşullarını belirleyen planlama ve kararlar kriter olmaktan çıkarılmıştır.

4) MERALARLA İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasa'nın 45. Maddesi ile Devlet, meraların amaç dışı kullanılması ve tahribini önlemekle yükümlü kılınmıştır. 28.02.1998 tarihinde yürürlüğe giren Mera Kanunu ile; meraların kullanma hakkının köy ve belediyeye ait olduğu, bu yerlerin Devletin hüküm ve tasarrufunda bulunduğu ve amacı dışında kullanılamayacağı belirlenmiştir.

Mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan alanların tahsis amaçlarının değiştirilmesi verimliği kesin olarak saptanmış olması ve işletme faaliyeti zaruri olması koşulu ile maden ve petrol arama ve işletme faaliyetine izin verilmiş iken;

- 27.05.2004 tarihinde Mera Kanunda yapılan değişiklik ile meraların tahsis amacı değişikliğinde maden ve petrol sahalarının "verimliliği kesin olarak saptanma koşulu" kaldırılarak rezerv belirlenmesi halinde meraların maden ve petrol aramaları için tahsis amacının değiştirilebileceği düzenlenmiştir.

- 03.07.2005 tarihinde Mera Kanununda yapılan bir başka değişiklikle "su ürünleri üretimi amacıyla" meraların tahsis amacının değiştirilebileceği düzenlenmiştir.

- 16.06.2010 gün ve 5977 sayılı Kanunla Orga-

nize Sanayi Bölgeleri Kanununa Geçici 7. Madde eklenerek Organize Sanayi Bölgesi olarak ayrılan alanların mera vasfını kaybetmiş olacakları düzenlenmiştir. Böylece Organize Sanayi Bölgeleri için de meraların tahsis amaçlarının değiştirilebileceği öngörülmüştür.

- 27.05.2004 gün ve 5178 sayılı Kanunla Turizm Teşvik Kanun'da değişiklik yapılarak turizm bölgelerinde kalan mera yaylak ve kışlakların tahsis amacının değiştirileceği düzenlenmiştir.

- 09.07.2008 gün ve 5784 sayılı Kanunla Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kanunda değişiklik yapılarak mera, yaylak, kışlakların tahsis amacının HES ler ve yenilenebilir enerji kaynakları tesisleri ile bunların ulaşım yolları ve nakil hatları için değiştirileceği ve bu alanlar üzerinde irtifak hakkı tesis edilebileceği düzenlenmiştir.

- 08.12.2007 gün ve 26724 sayılı Kum Çakıl ve Benzerlerinin Alınması Hakkındaki Yönetmelik ile pafta ve planlama sınırları dışında mera yaylak ve kışlaklardan malzeme alınmasına izin verilmiştir.

- 06.11.2010 gün ve 27751 sayılı Madencilik Yönetmeliği ile mera tahsis değişikliği yapılmadan faaliyette bulunulduğunun tespit edilmesi halinde müktesep hakların korunacağı öngörülerek örtülü olarak mera tahsis değişikliği yapılmadan da meraların madencilik faaliyetine açılabileceği düzenlenmiştir. Yine aynı Yönetmelikle henüz tapu kayıtlarında mera olarak tescili yapılmamış mera alanlarında tahsis amacı değişikliği koşulu aranmamıştır.

5) TARIM ALANLARI - ZEYTİNLİKLERLE İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasanın 44. ve 45. Maddeleri gereğince Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemekle yükümlüdür.

Ancak;

- 03.07.2005 gün ve 5043 sayılı Kanunla "Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı" açıkça öngörülerek düzenlenmiştir. Bu düzenlemede mutlak tarım arazisi, özel ürün arazisi, sulu tarım arazisi gibi nitelikli tarım alanlarının dahi; Petrol, doğal gaz- maden aramaları, alt yapı faaliyetleri, yenilenebilir enerji kaynakları yatırımları ve Bakanlıklarca uygun görülecek kamu yararı kararı alınmış tüm yatırımlarda amaç dışı kullanıma izin verilmiştir.

- Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkındaki Kanunda 03.07.2003 gün ve 4916/16. Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle; satışı yapılan Hazineye ait tarım alanlarının satıştan belli bir süre sonra tarım dışı amaçlarla kullanılabileceği düzenlenmiştir.

- Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerin Aşılattırılması Hakkında Kanun'da 23.01.2008 gün ve 5728/99. Sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile "Zeytincilik Sahalarının daraltılamayacağına" ilişkin mutlak hükümler değiştirilerek imar hudutları kapsamına alınması halinde zeytinliklerin sökülebileceği ve alanlarının daraltılabileceği düzenlenmiştir.

- 03.09.2009 gün ve 27338 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kamu Taşınmazlarının Yatırımlara Tahsisine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik ile Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu kapsamında kalan tarım alanlarının Bakanlıkça uygun görülmesi halinde yatırımlara tahsis edilebileceği düzenlenmiştir.

- 08.12.2007 gün ve 26724 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kum Çakıl ve Benzeri Maddelerin Alınması, İşletilmesi ve Kontrolü Yönetmeliği ile tarım arazilerinden kum çakıl alınması ve tarım arazilerinin bu amaca tahsis edilerek işletilmesi düzenlenmiştir.

- 06.11.2010 gün ve 27751 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği ile sit alanları, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, orman alanları, mera alanları, sulak alanların yanı sıra tarım topraklarında madencilik arama ve işletme faaliyetlerinin usulleri düzenlenmiştir.

6) ORMANLAR - AĞAÇLANDIRMA ALANLARIYLA İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasanın 169. Maddesine göre; Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi ile ilgili tedbirleri almakla yükümlüdür. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz, kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz. Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ancak;

- 05.11.2003 gün ve 4999/1. sayılı Kanunla Orman Kanunda değişiklik yapılarak Orman sınırları içinde yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaçların bulunduğu alanlar orman kapsamından çıkarılmıştır.

- 10.06.2010 gün ve 5995/19. Sayılı Kanunla Orman Kanunda değişiklik yapılarak Devlet ormanlarında maden arama ve işletilmesi için gerekli her türlü tesis ve alt yapı tesislerine fon be-

deli de alınmadan Bakanlıkça izin verileceği düzenlenmiştir.

- Aynı Kanunla kamu idarelerinin Devlet Ormanlarından baraj, gölet, liman ve yol gibi yapılarda dolgu amaçlı malzeme alımları için madencilik faaliyeti yapabileceği tesis kurabileceği her hangi bir bedel de alınmayacağı düzenlenmiştir.

- 17.06.2004 gün ve 5192/1. Sayılı Kanunla Orman Kanunda değişiklik yapılarak; sağlık, eğitim ve spor tesisleri ile bunlarla ilgili her türlü binanın Devlet ormanlarında yapılmasına, gerçek ve tüzel kişilerin bu amaçlarla işgal edeceği Devlet ormanları üzerinde bu kişilere 49 yıla kadar irtifak hakkı sağlanacağına, bu sürenin sonunda Devlet ormanlarındaki yapılaşmaların korunarak kiraya verilebileceğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

- Aynı kanun ile Devlet Ormanları üzerinde alt yapı, katı atık bertaraf ve depolama tesisleri, atık su, petrol, doğal gaz tesisleri, hayvan bakımevi gibi tesisler kurulabileceğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

- 10.06.2010 gün ve 5995/3 Sayılı Kanunla Maden Kanunda değişiklik yapılarak muhafaza ormanları dahil tüm devlet ormanlarında maden arama ve işletme faaliyetine ve bu faaliyetler için gerekli yapılaşmalara izin veren düzenlemeler yapılmıştır.

- Aynı yasa değişikliği ile Orman alanları, milli parklar, çevre koruma bölgeleri gibi bölgelerde yapılacak yer altı madencilik faaliyetinin yüzeye isabet eden kısmı için hiç bir kurumdan izin alınması gerekmediği belirlenmiştir.- 09.07.2008 gün ve 5784/23 Sayılı Kanunla Yenilebilir Enerji Kaynakları Kanunda değişiklik yapılarak orman vasıflı devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan taşınmazlarda elektrik enerjisi üretim tesisleri ile bunların ulaşım yollarının yapılabileceğine ve bunun için Devlet ormanlarında kullanım hakkı tesis edileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır.- 29.12.2010 gün ve 6094/5 Sayılı Kanunla Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kanunda değişiklik yapılarak muhafaza ormanlarında da yenilebilir enerji kaynakları üretim tesislerinin kurulmasına izin verileceği düzenlenmiştir.

- Aynı Kanunla Devlet ormanlarında kurulacak yenilenebilir enerji üretim tesislerinden kira ve irtifak hakkı bedellerinde yüzde seksen oranında indirim yapılacağı, orman köylüleri kalkındırma geliri ve ağaçlandırma erozyon gelirinin alınmayacağı düzenlenmiştir.- 07.05.2008 gün ve 5761/2 Sayılı Kanunla Turizmi Teşvik Kanunda değişiklik yapılarak Turizm Bölgelerinde bulunan Orman Kanuna göre orman sayılan yerlerin turizm yatırımı amacıyla yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere tahsis edileceği düzenlenmiş, bu Kanuna göre çıkarılan Yönetmelik ile orman alanlarının turizm yatırımları için yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere yetmişbeş yıla kadar süre ile tahsis edilebileceği düzenlenmiştir.

- Aynı Kanunla; Kamu Kuruluşlarına, gerçek ve tüzel kişilere ve vakıflara ait orman alanlarının kamulaştırılarak turizm yatırımı amacıyla yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere tahsis edileceği düzenlenmiştir

- 24.07.2003 gün ve 4957/6 Sayılı Kanunla Turizmi Teşvik Kanuna bir madde eklenerek; Turizm Bölgesi olarak belirlenen alanlar dışında kalan orman alanlarının da turizm yatırımı için tahsis edilebileceği düzenlenmiştir.

- 26.05.2004 gün ve 5177/30 Sayılı Kanun ile Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanuna bir fıkra eklenerek ağaçlandırma ve erozyon kontrolü alanlarında petrol ve maden arama ve işletme faaliyetlerine izin verileceği düzenlenmiştir.

- Aynı Kanunla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü alanlarında izinsiz olarak yürütülen petrol ve maden arama ve işletme faaliyetlerine bir tür af getirilerek ağaçlandırma ve erozyon kontrolü alanlarında ruhsat süresi sonuna kadar ormansız alan statüsü uygulanacağı düzenlenmiştir.

- 15.01.2009 tarih ve 5831 sayılı “Torba yasa” ile Orman Kanunu, Tapu Kanunu, Kadastro Kanunu ve Harçlar Kanununda değişiklik yapılmıştır. Torba Yasanın Ek-4 Maddesi ile Orman Kanunun 2/B Maddesine göre Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin fiili kullanım durumlarının ve kimler tarafından kullanıldığının belirlenmesi öngörülmüş, böylece orman sınırları dışına çıkarılan orman alanlarının satışı ve ormanların özel mülke dönüşmesinin ilk adımı atılmıştır.

7) ÇEVRE VE İNSAN SAĞLIĞIYLA İLGİLİ MEVZUATTA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Çevre Kanunu'nun 10. Maddesi ile çevre sorunlarına yol açabilecek kurumların çevre kirlenmesine sebep olabilecek atık ve artıkları ne şekilde zararsız hale getirecekleri ve önlemlerini içeren Çevre Etki Değerlendirme Raporu hazırlaması öngörülmüştür. Sanayileşmenin çevre ve insan sağlığı üzerinde yaratacağı etkileri bir ölçüde önleme konusunda en önemli araçlardan birisi olan ÇED süreci, 1993-2008 yılları arasında hazırlanan ve her defasında yeniden revize edilen 5 ayrı yönetmelikle tekrar tekrar düzenlenmiştir. 07.02.1993 ve 23.06.1997 tarihli Resmi Gazeteler de yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmeliklerden sonra hazırlanan üç ayrı yönetmelikte (06.06.2002 gün ve 24777sayılı RG. 16.12.2003 gün ve 25318 sayılı RG. ve nihayet 17.07.2008 gün ve 26939 sayılı RG.) ÇED sürecinden muaf olan faaliyetlerin alan ve kapsamının genişletildiği, ÇED Yönetmeliği hükümlerine uymadan faaliyete geçen işletmeler için ÇED muafiyetleri öngören bir nevi af niteliğinde olan hükümler getirildiği, halkın katılımı ve saydamlık ilkelerinin göz ardı edildiği, sürecin çok kısa zaman aralıkları içinde yerine getirilmesi zorunlu bürokratik işlem haline getirildiği görülmektedir. Çevre ve insan sağlığı açısından çok önemli bir süreç olan ÇED'in bu günkü düzenlenmelerle Çevre Kanunun 10. Maddesinde öngörülen amaç ve hedefleri sağlamaktan çok uzakta olduğu söylenebilir.

- 16.12.2003 günlü Yönetmelikte yer alan Geçici 6. Madde ile Yönetmeliğin yürürlüğünden önce ÇED'e tabi olduğu halde gerekli işlemleri yapmadan faaliyete geçen tesisler ÇED sürecinden muaf tutularak içeriği belirsiz çevresel durum değerlendirme raporu alarak faaliyetlerine devam etme imkanı getirilmiştir. Bu düzenleme bir tür "ÇED affı" niteliğindedir.

- 17.07.2008 günlü Yönetmelikte yer alan Geçici 3. Maddede “Kapsam Dışı Projeler” başlığı ile 07.02.1993 tarihinden önce onaylanmış projelerin ÇED süreci kapsamı dışında bırakıldığı düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile “ÇED Muafiyeti” getirilmiştir.

- 17.08.2008 günlü Yönetmeliğin “ÇED Muafiyeti” getiren Geçici 3. Maddesi Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 07.10.2010 gün ve 2010/868 sayılı kararı ile hukuka aykırı bulunarak yürütmesi durdurulmuştur.

- Ancak 14.04.2011 günlü Yönetmelik değişikliği ile 17.07.2008 günlü Yönetmeliğin Geçici 3. Maddesi değiştirilerek ÇED muafiyeti 2013 ve 2015 yılına kadar uzatılmıştır. Böylece Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararı ile hukuka aykırı bulunmasına rağmen ÇED muafiyeti daha da pekiştirilerek devam ettirilmiştir.Bu durum çevresel tahrip ve yağmanın yargı kararlarını da hiçe sayarak yürütüldüğünün çok somut bir örneğidir.

- 16.12.2003 günlü Yönetmelikle; Bakanlığın ya da Valiliklerin vereceği “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir.” Kararı ile bazı projelerin ÇED süreci dışına alınacağı düzenlenmiştir. Böylece, Seçme Eleme Kriterleri Uygulanacak Projeler Listesinde yer alan; Kimya-Petrokimya, ilaç ve atık tesisleri, Sanayi Tesisleri, Madencilik, Enerji tesisleri ÇED süreci dışına çıkarılmıştır.

- Önceki Yönetmeliklerde ÇED sürecinin ilk aşaması olarak “Yer Tetkiki” süreci yer almaktaydı. Bu aşamada Valilikler planlanan faaliyetin belirtilen yerde gerçekleştirilmesinin mevzuat açısından uygun olup olmadığını denetlerdi. Ancak 06.06.2002 günlü Yönetmelik ile yer tetkiki süreci kaldırılmış, sonraki Yönetmeliklerin hiç birisin-

de “Yer tetkiki” sürecine yer verilmemiştir. Böylece valiliklerin kurumlardan görüş alma ve inceleme imkanı kaldırılarak ÇED’in gerekli olup olmadığına ilişkin Valilik kararları subjektif tasarruflara bırakılmıştır.

- 23.06.1997 tarihli yönetmelikte inceleme değerlendirme komisyonlarının “Yer ve Teknoloji alternatiflerinin dikkate alınıp alınmadığına” ilişkin inceleme ve değerlendirme yetkisi sonraki yönetmeliklerle kaldırılmıştır. Böylece ÇED süreci tamamen proje sahibinin yer seçimi ve teknoloji tercihlerine bırakılmıştır.

- Önceki Yönetmeliklerde yer alan “Ön ÇED” süreci 16.12.2003 tarihli Yönetmelikle kaldırılarak ÇED sürecinin kapsamı daraltılmıştır.

- 16.12.2003 günlü Yönetmelik ve takip eden yönetmeliklerde, proje tanıtım dosyalarının hazırlanması safhasında halkın sürece katılımı öngörülmemiştir. Bu durum seçme eleme kriterleri listesinde yer alan projelerde yöre halkının hiçbir görüşü alınmadan karar verilmesi sonucunu doğurmaktadır.

- 23.06.1997 tarihli yönetmelikten sonra hazırlanan tüm yönetmeliklerde süreç sağlıklı inceleme ve araştırmaya imkan vermeyecek kadar kısa zamanlara sıkıştırılmış, süreç adeta inceleme ve araştırma yapılmadan karar verilen bürokratik bir işleme indirgenmiştir. Bu duruma bariz bir örnek vermek gerekirse; 1997 tarihli yönetmelikte inceleme değerlendirme komisyonunun inceleme ve değerlendirme süresi 60 gün öngörülmüş iken 2008 tarihli yönetmelik ile bu sürenin 10 güne indirildiği görülmektedir.